

Lastensuojelun jatkuva kriisi ja tutkimuksen tarve

TUUKKA TAMMI

Lastensuojelupalveluiden käyttö ja kustannukset ovat kasvaneet viime vuosikymmenen aikana. Vuonna 2019 lastensuojeluilmoituksia tehtiin noin 85 000 lapsesta: määrä on kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli ennätysmäärä, lähes 19 000, mikä on noin 1,5 prosenttia lapsiväestöstä. Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon vuosikustannukset nousivat noin 1,2 miljardiin euroon. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut korona-aikana.

Tässä YP:ssä julkaistaan kaksi tutkimusta, jotka molemmat käsittelevät kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kokemaa väkivaltaa sijaishuollossa. Laitosväkivaltaa koskeva tutkimus on ollut Suomessa vähäistä, mutta se tiedetään, että sijaishuollolla on väkivaltainen historia. Taannoinen lastensuojelun menneisyys selvitys toi julki vuosina 1937–1983 sijaishuollossa eläneiden ihmisten kokemuksia fyysisestä, henkisestä ja seksuaalisesta väkivallasta, perustarpeiden laiminlyönnistä sekä monenlaisesta nöyryyttämisestä. Väkivaltaa oli koettu niin aikuisten kuin toisten lasten taholta. Mikä tilanne on nykyään?

Maija Koivulan ja kumppaneiden tutkimuksessa tarkastellaan lastensuojelun aikuisten tekemää tai mahdollistamaa kaltoinkohtelua. Kaltoinkohtelulla tarkoitetaan seksuaalista häirintää ja väkivaltaa sekä henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Sijoitetuista nuorista 18 prosenttia oli kokenut joko fyysistä, seksuaalista tai henkistä kaltoinkohtelua sijaishuollon aikuisten taholta. Nuorista 8 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa, 14 prosenttia henkistä väkivaltaa ja 7 prosenttia seksuaalista väkivaltaa tai häirintää viimeisen vuoden aikana. Tekijät olivat perhekodin tai lastensuojelulaitoksen ohjaajia tai hoitajia tai ammatillisen perhekodin aikuisia.

Eeva Monosen ja kumppaneiden tutkimuksessa puolestaan tarkastellaan lasten keskinäistä väkivaltaa sijaishuollossa. Se on varsin yleistä. Yleisintä oli henkinen väkivalta. Fyysisen vertaissuhdeväkivallan muodoista yleisintä oli lyöminen, potkiminen tai töniminen, jota oli kokenut neljäsosa lapsista. Vähintään kerran viikossa sitä oli kokenut kymmenesosa lapsista.

Lastensuojelujärjestelmän pitäisi kyetä turvaamaan väkivallaton kasvuympäristö lapsille, jotka se on ottanut hoitaakseen. Tutkimusten valossa näin ei ole. Väkivalta ei ole lastensuojelun ainoa haaste. Lastensuojelusta puuttuu oikeastaan kaikkea muuta paitsi asiakkaita: resursseja, työntekijöitä, valvontaa ja tutkimusta. Tämä on yleisesti tiedossa, mutta tilanne ei vain tunnu korjaantuvan. Tekeillä on lastensuojelulain uudistus, jossa muun muassa määritetään sijaishuollon työntekijämääriä.

Jo pitkään on puhuttu tarpeesta perustaa lastensuojelun tutkimuksen osaamiskeskus, ”lastensuojeluakatemia”. Ajatus on kannatettava. Tutkimuksen mahdollisuudet vaikuttaa resursseihin, työvoimapulaan tai valvontakäytäntöihin ovat rajalliset, mutta se voi osoittaa, missä kipeimmät ongelmat ovat ja mitkä ovat lastensuojelun vaikuttavimpia toimenpiteitä ja menetelmiä. Toistaiseksi emme tiedä, miten hyvin lastensuojelupalvelut onnistuvat vastaamaan lastensuojelutarpeeseen ja tukemaan lasten ja perheiden hyvinvointia.